

กสม. ๑

รายงานผลการตรวจสอบ

การละเมิดสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

รายงานผลการตรวจสอบที่ ๑๒๔-๑๒๕/๒๕๖๖

เรื่อง สิทธิชุมชนเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร กรณีกล่าวอ้างว่า การเตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติแม่เงาและอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไททับที่ดินทำกิน และขาดการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

คำร้องที่

๑๐๖/๒๕๖๔

ผู้ร้อง

อุทยานแห่งชาติแม่เงา (เตรียมการ) ที่ ๑
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ที่ ๒

ผู้ถูกร้อง

คำร้องที่

๑๙๓/๒๕๖๕

ผู้ร้อง

อุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท (เตรียมการ) ที่ ๑
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ที่ ๒

ผู้ถูกร้อง

คำร้องทั้งสองนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิชุมชนและสิทธิในการจัดการที่ดิน ซึ่งมีประเด็นร้องเรียนลักษณะเดียวกัน และมีผู้ถูกร้องเป็นหน่วยงานสังกัดเดียวกัน จึงให้พิจารณารวมกัน โดยให้เรียกผู้ร้องตามคำร้องที่ ๑๐๖/๒๕๖๔ ว่า ผู้ร้องที่ ๑ เรียกผู้ร้องตามคำร้องที่ ๑๙๓/๒๕๖๕ ว่า ผู้ร้องที่ ๒ เรียกอุทยานแห่งชาติแม่เงา (เตรียมการ) ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ เรียกอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท (เตรียมการ) ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๒ และเรียกกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๓

๑. ความเป็นมา

ผู้ร้องทั้งสองได้ร้องเรียนผ่านกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามคำร้องที่ ๑๐๖/๒๕๖๔ ลงวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔ และคำร้องที่ ๑๙๓/๒๕๖๕ ลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ ตามลำดับ กล่าวอ้างว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่ ๓ เตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติแม่เงาทับที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่หลุย หมู่ที่ ๔ ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ เตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไททับที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน และป่าชุมชน

/ผู้ถูกร้อง...

ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านกลาง ตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โดยขาดการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน จึงขอให้ตรวจสอบ

๒. การตรวจสอบ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ และระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยพิจารณาจากการชี้แจงข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๒.๑ รายการเอกสาร พยานหลักฐานจากการตรวจสอบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ บันทึกการหารือ เรื่อง แนวทางแก้ไขปัญหาประเด็นสิทธิในที่ดินและการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ระหว่างกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับผู้ถูกร้องที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๔ ณ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒.๑.๒ สำเนาบันทึกตรวจสอบพื้นที่ระหว่างผู้ถูกร้องที่ ๒ ผู้ร้องที่ ๒ ฝ่ายปกครอง ผู้นำชุมชน และผู้แทน [REDACTED] ลงวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๔

๒.๑.๓ บันทึกการรับฟังข้อเท็จจริงจากผู้ร้องทั้งสอง ผ่านระบบ Zoom Meeting เมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

๒.๑.๔ รายงานการประชุมหารือแนวทางการแก้ไขปัญหา ระหว่างกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับผู้ถูกร้องที่ ๓ กรณีคำร้องที่ ๑๐๖/๒๕๖๔ และ คำร้องที่ ๑๙๓/๒๕๖๕ และ คำร้องอื่นที่เกี่ยวข้อง เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๖๕ ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๕ เอกสารความเป็นมา เหตุผล ความจำเป็น ในการกำหนดพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่เงา และอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท ของผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้รับเมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๖๕

๒.๑.๖ บันทึกการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๖ ณ ตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

๒.๑.๗ บันทึกการประชุมรับฟังข้อเท็จจริงและหารือแนวทางการแก้ไขปัญหา ระหว่างกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับผู้ถูกร้องที่ ๒ กรณีคำร้องที่ ๑๙๓/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๖ ณ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท (เตรียมการ)

๒.๑.๘ สำเนาบันทึกการรับฟังความคิดเห็น และตรวจสอบพื้นที่ ระหว่างผู้ถูกร้องที่ ๒ กับผู้ร้องที่ ๒ และผู้แทน [REDACTED] ลงวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๖

/๒.๑.๙ บันทึก...

๒.๑.๙ บันทึกการรับฟังข้อเท็จจริงจากผู้ร้องที่ ๒ ทางโทรศัพท์ เมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๖

๒.๒. ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบ

๒.๒.๑ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ร้อง

ผู้ร้องทั้งสอง [REDACTED] และ [REDACTED] ผู้ร้องที่ ๒ เป็นผู้ใหญ่บ้าน [REDACTED] อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ให้ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า

๑) ผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่ ๒ เตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติแม่เงาทับพื้นที่ชุมชนบ้านแม่หลุย หมู่ที่ ๔ ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นหมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง มีประชากรประมาณ ๒๓๐ คน ๕๖ หลังคาเรือน อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ยมฝั่งซ้าย ซึ่งมีพื้นที่ป่าที่ประชาชนใช้สอยรวมกัน ๙,๐๘๑ ไร่ เป็นพื้นที่ไร่มุมนเวียนใช้ประโยชน์ร่วมกันตามจารีตประเพณีดั้งเดิม ๔,๐๙๔.๕๙ ไร่ แบ่งเป็น ๕ แปลงใหญ่ มุมนเวียนทุก ๕ ปี เปิดใช้ปีละ ๑ แปลง

๒) ผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ เตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไททับพื้นที่ชุมชนบ้านแม่ส้านและบ้านกลาง ตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง (ไม่มีข้อมูลประชากร) ซึ่งเป็นหมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโปว์ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ตา - แม่มาย มีพื้นที่ป่าใช้สอยรวม ๑๘,๑๐๒ ไร่ โดยเป็นพื้นที่ไร่มุมนเวียนทั้งหมด ๗,๔๐๗ ไร่ ใช้ประโยชน์แบบแปลงย่อย ๙๓๔ แปลง มุมนเวียนทุก ๕ - ๗ ปี โดยปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น มะแขว่น อายุการเก็บเกี่ยวประมาณ ๒๐ ปี^๑

๒.๒.๒ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ถูกร้อง

ผู้ถูกร้องทั้งสามชี้แจงข้อเท็จจริงสอดคล้องกันสรุปได้ว่า

๑) การเตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติแม่เงา

เมื่อปี ๒๕๓๖ ผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้เริ่มสำรวจพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ยมฝั่งซ้าย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ป่าแม่ยมฝั่งซ้าย แปลงที่ ๒ และป่าท่าสองยาง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก เนื้อที่ประมาณ ๒๕๗,๖๕๐ ไร่ หรือ ๔๑๒.๒๔ ตารางกิโลเมตร เพื่อจัดตั้งเป็นผู้ถูกร้องที่ ๑ ซึ่งคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติมีมติเห็นชอบให้จัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๓๘ ต่อมาผู้ถูกร้องที่ ๓ มีหนังสือ ที่ ทส ๐๙๑๐.๑๒๐๒/๓๖๓๔ ลงวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ให้สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๖ สาขาแม่สะเรียง สั่งการให้ผู้ถูกร้องที่ ๑

/ตรวจสอบ...

^๑ ข้อมูลจากการสำรวจของโครงการพัฒนาสีทึบในสังคม มุมนเวียน [REDACTED]
ณ เดือนมกราคม ๒๕๖๔

ตรวจสอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่เงา (เตรียมการ) โดยปรับปรุงแนวเขตให้สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ และกันพื้นที่ทำกินที่อยู่อาศัยของประชาชนออก โดยยึดร่องรอยที่ปรากฏในภาพถ่ายออร์โธสีปี ๒๕๔๕ พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้มีส่วนได้เสีย ชุมชนที่เกี่ยวข้อง และประชาชนให้ทราบเหตุผลความจำเป็นในการประกาศพื้นที่เป็นอุทยานแห่งชาติ เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมตามมาตรา ๘ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ผู้ถูกร้องที่ ๑ ลงพื้นที่ตรวจสอบแนวเขต พบว่า มีพื้นที่บางส่วนเป็นที่ดินทำกินของประชาชน จึงกันพื้นที่ดังกล่าวออก และเมื่อปี ๒๕๖๕ ผู้ถูกร้องที่ ๑ สำรวจพื้นที่ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน ๑๕ หย่อมบ้าน และพื้นที่ตำบลท่าสองยาง และตำบลแม่วะหลวง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำนวน ๔ หย่อมบ้าน ร่วมกับผู้นำชุมชน ผู้แทน สกน. และผู้แทน [REDACTED] โดยผู้นำชุมชน ผู้แทน สกน. และผู้แทน [REDACTED] ได้ขอกันพื้นที่ในเขตอำเภอสบเมย เนื้อที่ ๘๐,๗๘๙ ไร่ และอำเภอท่าสองยาง เนื้อที่ ๓๒,๖๖๐ ไร่ คงเหลือพื้นที่ป่าที่ยังอุดมสมบูรณ์และมีลักษณะเหมาะสมที่จะกำหนดเป็นอุทยานแห่งชาติแม่เงา เนื้อที่ประมาณ ๑๐๘,๙๐๖ ไร่ หรือ ๑๗๔.๒๔ ตารางกิโลเมตร

๒) การเตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท

พื้นที่อุทยานแห่งชาติถ้ำผาไทเดิมเป็นวนอุทยาน ตั้งแต่ปี ๒๕๑๘ ได้รับการสำรวจพื้นที่เสนอเพื่อเตรียมการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติในปี ๒๕๓๒ ครอบคลุมพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ยาง - ป่าแม่งาว ป่าแม่ต้า - ป่าแม่มาย ป่าแม่งาวฝั่งขวา และป่าแม่โป่ง ในท้องที่อำเภอเมือง อำเภอแจ้ห่ม และอำเภองาว จังหวัดลำปาง เนื้อที่ประมาณ ๗๕๐,๓๐๑.๒๗ ไร่ ได้รับอนุมัติให้ใช้ชื่อ “อุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท” เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๓๔ ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๔๓ และฝ่ายรังวัดแนวเขตที่ดินป่าไม้ ส่วนวิศวกรรมป่าไม้ กรมป่าไม้ รังวัดฝั่งหลักหมุดแนวเขตในภูมิประเทศ พร้อมทั้งประชุมชี้แจงต่อองค์การบริหารส่วนตำบลฝ่ายปกครองท้องที่ ประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย ภาคประชาสังคม แล้วเสร็จเมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๔๓ โดยผู้ถูกร้องที่ ๒ ให้ข้อมูลเพิ่มเติม ดังนี้

(๑) เมื่อปี ๒๕๔๑ คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้ภาคเหนือ จังหวัดลำปางได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพิสูจน์สิทธิในที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท (เตรียมการ) ท้องที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ผลการพิสูจน์สิทธิ มีประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ๔๗ ครัวเรือน

/ประชากร...

^๒ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒

มาตรา ๘ วรรคสาม ในการกำหนดให้พื้นที่บริเวณใดเป็นอุทยานแห่งชาติ การขยายอุทยานแห่งชาติ หรือการเพิกถอนอุทยานแห่งชาติไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ให้มีการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ชุมชนที่เกี่ยวข้อง และประชาชน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการ ทั้งนี้ ตามประกาศที่รัฐมนตรีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

ประชากร ๒๒๐ คน มีพื้นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน ๒๔๐ ไร่ ๓ งาน มีไร่นาของหมู่บ้าน (ใช้ร่วมกัน) ซึ่งทำประโยชน์มาแต่เดิม โดยหมุนเวียนทุก ๑ - ๕ ปี เนื้อที่ ๑,๐๗๕ ไร่ ๒๑ ตารางวา แบ่งเป็น ๑๑ แปลง รวมทั้งมีสถานที่ราชการและสาธารณประโยชน์อื่น ๒๒ ไร่ ๒ งาน รวมเนื้อที่ทั้งหมด ๑,๓๓๘ ไร่ ๑ งาน ๒๑ ตารางวา

(๒) เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๘ ผู้ถูกร้องที่ ๒ ชี้แจงเกี่ยวกับแนวเขตพื้นที่เตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไทกับผู้นำชุมชนและประชาชน และทำบันทึกการยอมรับแนวเขตอุทยานฯ กับผู้นำชุมชน ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดง อำเภอมะเมาะ จังหวัดลำปาง ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘ เครือข่าย [REDACTED] เรียกร้องให้ชะลอการประกาศเขตพื้นที่อุทยานฯ เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ ผู้ถูกร้องที่ ๒ จึงจัดประชุมร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดลำปาง สกน. และ [REDACTED] ณ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท (เตรียมการ) เพื่อหารือเกี่ยวกับการกันพื้นที่ทำกินของประชาชนที่ตกหล่นออกจากแนวเขตพื้นที่เตรียมการประกาศอุทยานฯ หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ลงพื้นที่สำรวจตรวจสอบแปลงไร่นาของประชาชนบ้านกลางเมื่อวันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ และบ้านแม่ส้านเมื่อวันที่ ๑ - ๒ และ ๗ มีนาคม ๒๕๕๙ ร่วมกับผู้นำชุมชน โดยมีประชาชนผู้ครอบครองที่ดินเป็นผู้นำชี้พื้นที่ พร้อมจัดทำบันทึกยอมรับแนวเขตอุทยานฯ ร่วมกัน โดยชุมชนบ้านกลางขอให้กันพื้นที่อยู่อาศัยและทำกินของประชาชน ๒,๓๖๐ ไร่ และพื้นที่ทางจิตวิญญาณ^๓ ๑,๗๒๒ ไร่ รวมเป็น ๔,๐๘๒ ไร่

(๓) เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๐ ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ประชุมกับคณะอนุกรรมการด้านสิทธิชุมชนและฐานทรัพยากร ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้แทนกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และผู้แทนชุมชนที่ได้รับความเดือดร้อน ณ โบสถ์คริสต์จักรมากมาย บ้านกลาง ตำบลบ้านดง อำเภอมะเมาะ จังหวัดลำปาง เพื่อหารือแนวทางการร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและผลกระทบจากการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ ผลการประชุมสรุปได้ว่า ชุมชนบ้านกลางขอให้กันพื้นที่ป่าชุมชนออกจากแนวเขตพื้นที่เตรียมการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไทเพิ่มเติมอีก ๑๖,๑๘๗ ไร่ จากเดิม ๔,๐๘๒ ไร่ รวมเป็น ๒๐,๒๖๙ ไร่

/(๔) ผู้ถูกร้อง...

^๓ พื้นที่ทางจิตวิญญาณ คือ พื้นที่ป่าที่กลุ่มชาติพันธุ์ร่วมกันดูแล รักษา และใช้ประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน ตามวิถีวัฒนธรรม และความเชื่อ (ป่าเป็นที่อยู่ของผีป่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้น การอนุรักษ์ป่าจึงเป็นคุณค่าอย่างหนึ่ง ประกอบด้วย ๑) ไร่นา ๒) ป่าที่ชุมชนอนุรักษ์ เป็นพื้นที่ที่ห้ามตัดไม้และล่าสัตว์ทุกชนิด ยกเว้น หาสมุนไพรต่าง ๆ ๓) ป่าหูกิน เป็นพื้นที่ที่สามารถเก็บหาของป่าได้ทุกชนิด ๔) ป่าใช้สอย เป็นพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์โดยการหาพืช ไม้ ได้ตามความจำเป็น และ ๕) หมู่บ้านสัตว์ เป็นพื้นที่เพื่ออนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งจะใช้ประโยชน์ได้เฉพาะการเก็บหาเห็ดเท่านั้น

(๔) ผู้ถูกร้องที่ ๓ มีคำสั่งที่ ๑๒๒๐/๒๕๖๔ ลงวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔ แต่งตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาของ ████████ กรณีอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท (เตรียมการ) จังหวัดลำปาง และจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การแก้ไขปัญหาดินที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกลุ่มจังหวัดลำปางและกลุ่มจังหวัดน่าน ณ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔ โดยชุมชน ๗ แห่ง (บ้านกลาง บ้านแม่ส้าน บ้านขวัญศิรินอก บ้านขวัญศิรีโน บ้านขุนอ่อน บ้านแม่ฮ้าง และบ้านแม่กวัก) ขอให้กันพื้นที่เพิ่มเติมอีก ๕๓,๘๐๕ ไร่ จากเดิม ๓๓,๗๒๖ ไร่ รวมเป็นพื้นที่ทั้งหมด ๘๗,๕๓๑ ไร่ และผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงร่วมกับผู้นำชุมชนและประชาชนพร้อมทั้งจัดทำบันทึกตรวจสอบพื้นที่ ครบทั้ง ๗ หมู่บ้าน รายละเอียดปรากฏตามตาราง ดังต่อไปนี้

ชุมชน	พื้นที่กันออกแล้ว (ไร่)	พื้นที่ที่ขอให้กันออกเพิ่ม (ไร่)	รวมพื้นที่ที่ขอให้กันออกทั้งหมด (ไร่)
บ้านกลาง	๔,๓๖๔	๑๖,๘๓๖	๒๑,๒๐๐
บ้านแม่ส้าน	๑๒,๙๙๘	๕,๑๐๖	๑๘,๑๐๔
บ้านขวัญศิรินอก	๓,๓๓๕	๙,๔๕๕	๑๒,๗๙๐
บ้านขวัญศิรีโน	๑,๗๙๙	๕,๑๘๘	๖,๙๘๗
บ้านขุนอ่อน	๔,๖๓๔	๗,๐๒๑	๑๑,๖๕๕
บ้านแม่ฮ้าง	๕,๘๙๔	๙,๕๕๙	๑๕,๔๕๓
บ้านแม่กวัก	๗๐๒	๖๔๐	๑,๓๔๒
	๓๓,๗๒๖	๕๓,๘๐๕	๘๗,๕๓๑

ตารางแสดงพื้นที่ที่ชุมชนทั้ง ๗ แห่ง ประสงค์ให้กันออกจากการเป็นอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท

๒.๒.๓ การแสวงหาข้อเท็จจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่

๑) เมื่อวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๖ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและคณะรับฟังข้อเท็จจริงจากผู้ร้องที่ ๒ ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากการเตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท และพยานบุคคล ณ ศาลาหมู่บ้านบ้านกลาง ตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง สรุปได้ว่า

๑.๑) ชุมชนบ้านกลางก่อตั้งมาประมาณ ๓๐๐ ปี มีพยานวัตถุที่ถูกค้นพบ เช่น เงินโบราณ บ้านร้าง และบันทึกการเผยแพร่ศาสนาของคณะคริสตจักรกะเหรี่ยงแบปติสต์แห่งประเทศไทย (Thailand Karen Baptist Convention: TKBC) ปี ๒๔๓๑

/๑.๒) ผู้ถูกร้อง...

๑.๒) ผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ สำรวจพื้นที่เพื่อเตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติ ถ้ำผาไทครั้งแรกเมื่อปี ๒๕๓๒ และได้รับอนุมัติพื้นที่เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๓๔ (เป็นเขตป่าเพื่อการอนุรักษ์ และพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๑ ชั้น ๒)

ต่อมาเมื่อปี ๒๕๔๓ - ๒๕๔๔ เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ สำรวจพื้นที่ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ และจัดทำแผนที่ครอบคลุมพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าขุนวัง แปลงที่ ๑ ป่าแม่งาวฝั่งขวา ป่าแม่งาวฝั่งซ้าย ป่าแม่โป่ง ป่าแม่ตัง ป่าแม่มาย ป่าแม่ทรายคำ ป่าแม่ยาง ป่าแม่อาয় ป่าแม่เมาะ ป่าแม่แจ้ฟ้า โดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศปี ๒๕๔๕ ประกอบการพิสูจน์ร่องรอยการทำประโยชน์ รวมทั้งจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ทั้งนี้ แม้ว่าการดำเนินการดังกล่าวจะได้ชี้แจงผ่านองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ก็เป็นการสำรวจของผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ เพียงฝ่ายเดียว อีกทั้งยังมีประชาชนบางส่วนที่ตกสำรวจ

๑.๓) เมื่อปี ๒๕๖๔ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีคำสั่งตั้งผู้แทน [REDACTED] เป็นคณะทำงานสำรวจรังวัดพื้นที่เตรียมการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท ร่วมกับผู้ถูกร้องที่ ๒ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยผู้ร้องที่ ๒ ประชาชนในพื้นที่และผู้แทน [REDACTED] ขอกันพื้นที่ประมาณ ๑๖,๐๐๐ ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ ๑๐ หมู่บ้าน

๑.๔) ผู้ร้องที่ ๒ และประชาชนในพื้นที่ที่มีได้คัดค้านการประกาศอุทยานแห่งชาติ ถ้ำผาไท แต่ประสงค์ให้ผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ กันพื้นที่อยู่อาศัยพื้นที่ทำกิน พื้นที่ทางจิตวิญญาณ และป่าที่ประชาชนใช้สอยร่วมกัน ตามที่เคยสำรวจร่วมกันเมื่อปี ๒๕๖๔ ออก เนื่องจากพื้นที่เหล่านี้เป็นแหล่งอาหารและแหล่งรายได้ของชุมชน เช่น การเก็บหาหน่อไม้ มะแขว่น และยาสมุนไพร เป็นต้น ซึ่งเป็นแหล่งวิถีชีวิตและวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ระบบประปาชุมชน ซึ่งหากประกาศเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติแล้วชุมชนจะได้รับผลกระทบต่อวิถีชีวิต และวัฒนธรรม ทั้งนี้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ป่า โดยการทำแนวกันไฟในช่วงเกิดไฟป่า

๒) เมื่อวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๖ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและคณะประชุมร่วมกับสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๓ (ลำปาง) ผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ร้องที่ ๒ พยานบุคคล ผู้นำชุมชน และประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน ณ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท (เตรียมการ) โดยที่ประชุมมีความเห็นและมติ ดังนี้

๒.๑) เห็นควรให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการเตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไทตรวจสอบ Shape file^๔ และหารือเรื่องแผนที่ร่วมกับผู้ถูกร้องที่ ๒ ภายในวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ และส่งข้อมูลให้ กสม. และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดงรับทราบ

/๒.๒) เห็นควร...

^๔ Shape file คือ ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ประเภทหนึ่ง ที่เก็บข้อมูล ใน ๓ ลักษณะ คือ

๒.๒) เห็นควรให้จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย
ครั้งละหนึ่งวัน โดย

(๑) จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นใน ๗ หมู่บ้าน ที่ สกน. ประสานงาน
(บ้านกลาง บ้านแม่ส้าน บ้านขวัญศิรินอก บ้านขวัญศิรีใน บ้านขุนอ่อน บ้านแม่ฮ่าง และบ้านแม่กวก)
โดยมีผู้ใหญ่บ้านและลูกบ้านทุกคนเข้าร่วม

(๒) จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นระดับตำบลใน ๔ ตำบล ของอำเภอ
แม่เมาะ คือ ตำบลบ้านร้อง ตำบลบ้านอ่อน ตำบลนาแก อำเภองาว และตำบลบ้านดง โดยมีผู้บริหาร
ท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและตัวแทนประชาชนเข้าร่วม

(๓) จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นระดับอำเภอในทุกอำเภอที่เกี่ยวข้อง
คือ อำเภอเมือง อำเภอแม่เมาะ อำเภอวังเหนือ อำเภองาว และอำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง โดยมี
นายอำเภอ ฝ่ายปกครองท้องถิ่น ตัวแทนประชาชน สื่อมวลชนท้องถิ่น และนักวิชาการเข้าร่วม

๓) ผู้ร้องทั้งสองให้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่า เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๖ ผู้ถูกร้องที่ ๒
ได้ให้ผู้ร้องที่ ๒ และประชาชนในพื้นที่ตรวจสอบ Shape file และจัดทำบันทึกการรับฟังความคิดเห็น
และตรวจสอบพื้นที่ร่วมกันระหว่างผู้ถูกร้องที่ ๒ กับผู้ร้องที่ ๒ ผู้นำชุมชนบ้านแม่ส้าน ตำบลบ้านดง
อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง และผู้แทน [REDACTED] ส่วนผู้ถูกร้องที่ ๑ ยังไม่ได้เริ่มดำเนินการจัดรับฟัง
ความคิดเห็นของประชาชน เนื่องจากจะนำวิธีการจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนของผู้ถูกร้องที่ ๒
ไปเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

๔) สืบเนื่องจากนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้และอนุรักษ์ป่า
ซึ่งกันคนออกจากป่า ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงที่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ป่าและภูเขาสูง
โดยเฉพาะการสูญเสียพื้นที่ทำการเกษตรแบบไร่หมุนเวียน ซึ่งเป็นระบบการทำเกษตรในพื้นที่ซ้ำในระยะ
สั้นและทิ้งช่วงให้มีการฟื้นตัวในระยะยาว อันเป็นแกนหลักต่อการดำรงชีวิต วัฒนธรรม และอัตลักษณ์
ของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติ เมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓ เห็นชอบหลักการ
แนวนโยบายและหลักปฏิบัติในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง และมอบหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ
ตามที่กระทรวงวัฒนธรรมเสนอใน ๕ ประเด็น คือ (๑) อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม (๒) การจัดการ
ทรัพยากร (๓) สิทธิในสัญชาติ (๔) การสืบมรดกทางวัฒนธรรม และ (๕) การศึกษา โดยในประเด็น
ด้านอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และวัฒนธรรม การจัดการทรัพยากร และการสืบมรดกทางวัฒนธรรม แบ่งเป็น
๒ ระยะ ดังนี้

/ก. มาตรการ...

๑) จุด (Point) เช่น หมุดหลักเขต จุดชมวิว จุดความสูง สิ่งก่อสร้าง เป็นต้น

๒) เส้น (Line) เช่น ลำน้ำ ถนน โครงข่ายสาธารณูปโภค เส้นชั้นความสูง เป็นต้น

๓) รูปปิด (Polygon) เช่น เขตตำบล อำเภอ จังหวัด ขอบเขตอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น

ก. มาตรการฟื้นฟูระยะสั้น

(๑) ส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เรื่อง อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (Ethnic identity) และวัฒนธรรม ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชาติที่มีความหลากหลาย ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรม

(๒) ยุติการจับกุมและให้ความคุ้มครองกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่เป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่อยู่ในพื้นที่ป่า

(๓) จัดตั้งคณะกรรมการหรือกลไกการทำงานเพื่อกำหนดเขตพื้นที่ในการทำกิน การอยู่อาศัย และการดำเนินวิถีชีวิตตามวัฒนธรรม (Demarcation Committee หรือ Mechanism) เพื่อจัดการข้อพิพาทการใช้ประโยชน์หรือการถือครองพื้นที่ของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงกับหน่วยงานของรัฐ ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้มีส่วนได้เสีย นักวิชาการ และผู้ปฏิบัติงานทางด้านวิถีวัฒนธรรม และสิทธิมนุษยชน ตลอดจนนักมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา โดยกำหนดอำนาจหน้าที่มุ่งเน้นการส่งเสริมแนวทางการจัดการความขัดแย้งในเชิงสร้างสรรค์ (constructive dialogue)

(๔) ส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนบนพื้นที่สูง เช่น การรักษาความหลากหลายของการสร้างพันธุ์พืช การสร้างความมั่นคงทางอาหาร การสร้างความสมดุลของระบบนิเวศผ่านระบบไร่หมุนเวียน

ข. มาตรการฟื้นฟูระยะยาว

(๑) เพิกถอนพื้นที่ที่รัฐประกาศเป็นพื้นที่ป่าไม้อ่อนรุกรานป่าสงวนซึ่งทับซ้อนกับที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง หากมีข้อเท็จจริงจากการพิสูจน์ที่ประจักษ์แล้วว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้อยู่อาศัยดำเนินชีวิตและใช้ประโยชน์มาเป็นระยะเวลานาน หรือก่อนที่รัฐจะประกาศกฎหมายหรือนโยบายทับซ้อนพื้นที่ดังกล่าว

(๒) ส่งเสริมและยอมรับระบบไร่หมุนเวียนซึ่งเป็นวิถีวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงที่เอื้อต่อการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและวิถีชีวิตพอเพียง รวมทั้งผลักดันให้ระบบไร่หมุนเวียนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม

(๓) ส่งเสริมเกษตรพอเพียงหรือเกษตรทางเลือกที่ไม่ใช่เกษตรเชิงเดี่ยวหรือเกษตรเชิงอุตสาหกรรม

(๔) ส่งเสริม สนับสนุน และยอมรับการใช้ประโยชน์ในพื้นที่และการจัดการของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม เช่น การออกโฉนดชุมชน

(๕) กำหนดพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษ โดยมีพื้นที่นำร่อง ได้แก่ พื้นที่บ้านห้วยหินลาดโน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอยางป่าเป้า จังหวัดเชียงราย พื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี

/จังหวัด...

จังหวัดกาญจนบุรี พื้นที่บ้านหนองมณฑา (มอวาติ) ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ และพื้นที่บ้านเลตองคุ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

๓. ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นว่า กรณีตามคำร้องมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ผู้ถูกร้องทั้งสามได้กระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ร้องทั้งสองและประชาชนในพื้นที่กรณีกำหนดพื้นที่เตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติแม่เงา และอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท ทับซ้อนกับที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน และพื้นที่ป่าชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่หลุย หมู่ที่ ๔ ตำบลแม่สวดอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และบ้านแม่ส้านและบ้านกลาง ตำบลบ้านดง อำเภอแม่มาะ จังหวัดลำปาง โดยขาดการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หรือไม่ โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐^๕ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน^๖ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม^๗ ให้การรับรอง

/สิทธิของบุคคล...

^๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๓๗ บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินและการสืบมรดก

ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๔๓ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

ฯลฯ

ฯลฯ

(๒) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ อย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๗ รัฐต้อง

ฯลฯ

ฯลฯ

(๒) อนุรักษ์ ค้ำครอง บำรุงรักษา พื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๗๐ รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิต ในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข ไม่ถูกรบกวน ทั้งนี้ เท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ หรือสุขภาพอนามัย

^๖ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ข้อ ๑๗

(๑) ทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยลำพังตนเอง เช่นเดียวกับโดยร่วมกับผู้อื่น

(๒) บุคคลใด ๆ จะถูกริบทรัพย์สินโดยพลการไม่ได้

^๗ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินไว้เป็นหลักว่า บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สิน และขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และบุคคลย่อมมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอและดีขึ้นอย่างต่อเนื่องสำหรับตนเองและครอบครัว รวมทั้งไม่ถูกกลั่นแกล้งทางยังชีพของตนไม่ว่าในกรณีใด และให้การรับรองสิทธิของบุคคลและชุมชนที่จะใช้และได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ค้ำครองบำรุงรักษา ปันพูน และบริหารจัดการทรัพยากรเหล่านั้น อีกทั้งรัฐยังต้องดำเนินการส่งเสริมและคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิม สิทธิดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดหน้าที่แก่งานของรัฐบาลในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิให้แก่บุคคลและชุมชน

๓.๒ จากการตรวจสอบปรากฏว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่ ๒ อยู่ในขั้นตอนการเตรียมการซึ่งยังไม่ถูกกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ดังนี้

๓.๒.๑ พื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่เงา (เตรียมการ) เริ่มสำรวจตั้งแต่ปี ๒๕๓๖ ครอบคลุมป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ยมฝั่งซ้าย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ป่าแม่ยมฝั่งซ้าย แปลงที่ ๒ และป่าท่าสองยาง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก มีเนื้อที่ประมาณ ๒๕๗,๖๕๐ ไร่ หรือ ๔๑๒.๒๔ ตารางกิโลเมตร ต่อมาเมื่อปี ๒๕๖๕ ผู้ถูกร้องที่ ๑ สำรวจพื้นที่ ๑๕ หย่อมบ้าน ในตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ ๔ หย่อมบ้าน ในตำบลท่าสองยาง และตำบลแม่วะหลวง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ร่วมกับผู้นำชุมชน ผู้แทน สกน. และผู้แทน ████████ โดยผู้นำชุมชน ผู้แทน สกน. และผู้แทน ████████ ขอขึ้นพื้นที่ในเขตอำเภอสบเมย เนื้อที่ ๘๐,๗๘๙ ไร่ และอำเภอท่าสองยาง เนื้อที่ ๓๒,๖๖๐ ไร่ คงเหลือพื้นที่ป่าที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์และเหมาะสมที่จะกำหนดเป็นอุทยานแห่งชาติแม่เงา เนื้อที่ประมาณ ๑๐๘,๘๐๖ ไร่ หรือ ๑๗๔.๒๔ ตารางกิโลเมตร ทั้งนี้ ผู้ถูกร้องที่ ๑ ยังมิได้จัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย ตามมาตรา ๘ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒

๓.๒.๒ อุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท (เตรียมการ) เดิมเป็นวนอุทยาน ตั้งแต่ปี ๒๕๑๘ และได้รับการสำรวจพื้นที่เพื่อเตรียมการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติในปี ๒๕๓๒ ครอบคลุมพื้นที่

/ป่าสงวนแห่งชาติ...

ข้อ ๑ วรรคสอง เพื่อจุดมุ่งหมายของตน ประชาชาติทั้งปวงอาจจัดการโรคภัยและทรัพยากรธรรมชาติของตนได้อย่างเสรี โดยไม่กระทบต่อพันธกรณีใด ๆ อันเกิดจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการแห่งผลประโยชน์ร่วมกันและกฎหมายระหว่างประเทศ และประชาชาติจะไม่ถูกกลั่นแกล้งทางยังชีพของตนไม่ว่าในกรณีใด

ข้อ ๑๑ วรรคหนึ่ง รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับรองสิทธิของทุกคนในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว ซึ่งรวมถึงอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัยอย่างเพียงพอ และสภาพการครองชีพที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง รัฐภาคีจะต้องดำเนินขั้นตอนที่เหมาะสมเพื่อประกันการทำให้สิทธินี้เป็นจริง โดยรับรองความสำคัญอย่างแท้จริงของความร่วมมือระหว่างประเทศบนพื้นฐานของความยินยอมโดยเสรี

ป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ยาง - ป่าแม่ขาว ป่าแม่ต้า - ป่าแม่มาย ป่าแม่ขาวฝั่งขวา และป่าแม่โป่ง อำเภอเมือง
อำเภอแจ้ห่ม และอำเภอวัง จังหวัดลำปาง เนื้อที่ประมาณ ๗๕๐,๓๐๑.๒๗ ไร่ ต่อมาระหว่างปี ๒๕๔๑
- ๒๕๖๔ ผู้ถูกร้องที่ ๒ สำรวจพื้นที่และจัดทำบันทึกการตรวจสอบพื้นที่ ร่วมกับผู้นำชุมชน ผู้แทน สกน.
และผู้แทน [REDACTED] หลายครั้ง โดยกันพื้นที่ที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน และพื้นที่ทางจิตวิญญาณของชุมชน
บ้านกลาง เนื้อที่ ๔,๐๘๒ ไร่ แต่ต่อมาชุมชน ๗ แห่ง คือ บ้านกลาง บ้านแม่ส้าน บ้านขวัญศิรินอก
บ้านขวัญศิริใน บ้านขุนอ่อน บ้านแม่ฮ้าง และบ้านแม่กวัก ขอให้กันพื้นที่เพิ่มอีก ๕๓,๘๐๕ ไร่ จากเดิม
๓๓,๗๒๖ ไร่ รวมเป็นเนื้อที่ ๘๗,๕๓๑ ไร่ ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๒ ยังมิได้กันพื้นที่ออก แต่ได้จัดทำบันทึก
ข้อเรียกร้องนี้เพื่อเป็นข้อมูลเสนอต่อคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติแล้ว ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๓ มกราคม
๒๕๖๖ ผู้ถูกร้องที่ ๒ และสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ ที่ ๑๓ (ลำปาง) ได้หารือวิธีการรับฟังความเห็นของ
ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียร่วมกับกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้ร้องที่ ๒ พยานบุคคล ผู้นำชุมชน และ
ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ อีกทั้ง ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ให้ผู้ร้องที่ ๒ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบ
ตรวจสอบ Shape file และได้ปรับแก้รูปแบบที่แนวเขตตามที่ประชาชนทักท้วงแล้ว

๓.๓ พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่ผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ ประกาศให้พื้นที่บ้านแม่ส้านและ
บ้านกลาง ตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เป็นพื้นที่เตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติ
ถ้ำผาไท โดยระหว่างปี ๒๕๔๑ - ๒๕๖๔ ได้ตรวจสอบพื้นที่ ที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน และป่าชุมชนของ
กลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยง และเมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๖ ได้จัดทำบันทึกการรับฟังความคิดเห็นและ
ตรวจสอบพื้นที่ร่วมกับผู้ร้องที่ ๒ ผู้นำชุมชน ประชาชน และผู้แทน [REDACTED] อีกทั้งให้ประชาชนที่ได้รับ
ผลกระทบตรวจสอบ Shape file และปรับปรุงเนื้อที่และรูปแบบที่ตามที่ประชาชนทักท้วงแล้ว รวมถึง
เปิดโอกาสให้ผู้ร้องที่ ๒ ผู้นำชุมชนและประชาชนที่ได้รับผลกระทบร่วมออกแบบวิธีการรับฟังความเห็นของ
ประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย และยินยอมที่จะดำเนินการรับฟังความเห็นตามวิธีการดังกล่าว จากข้อเท็จจริง
ดังกล่าวจึงรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ ไม่มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิด
สิทธิมนุษยชน

สำหรับกรณีที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่ ๓ ประกาศให้พื้นที่บ้านแม่หลุย หมู่ที่ ๔ ตำบล
แม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นพื้นที่เตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติแม่เงา
โดยสำรวจพื้นที่ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จำนวน ๑๕ หย่อมบ้าน และพื้นที่ตำบลท่าสองยาง และ
ตำบลแม่วะหลวง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำนวน ๔ หย่อมบ้าน ร่วมกับผู้นำชุมชน ผู้แทน สกน.
และผู้แทน [REDACTED] พร้อมจัดทำบันทึกการขอกันพื้นที่ในเขตอำเภอสบเมย เนื้อที่ ๘๐,๗๘๙ ไร่ และอำเภอ
ท่าสองยาง เนื้อที่ ๓๒,๖๖๐ ไร่ แล้ว แม้จะยังไม่ได้เริ่มดำเนินการจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
แต่จากข้อเท็จจริงที่ได้จากผู้ร้องทั้งสองว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ ยังมิได้จัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
ผู้มีส่วนได้เสีย เนื่องจากอยู่ระหว่างการรอผลการดำเนินการจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

/ผู้มีส่วนได้เสีย...

ผู้มีส่วนได้เสียของผู้ถูกร้องที่ ๒ เสร็จสิ้น แล้วจะนำวิธีการดังกล่าวไปเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป จากข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่ ๓ ไม่มีการกระทำหรือละเลยการกระทำ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๓.๔ อย่างไรก็ตาม การประกาศเขตอุทยานแห่งชาติแม่เงา และอุทยานแห่งชาติ ถ้ำผาไทอาจจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ประกอบกับประชาชนยังคงห่วงกังวล เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทางจิตวิญญาณและป่าใช้สอย รวมถึงการทับซ้อนของพื้นที่ดังกล่าวกับ แนวเขตอุทยานแห่งชาติทั้งสองแห่ง อีกทั้งเพื่อส่งเสริมให้การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียต่อการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติดังกล่าว ตามมาตรา ๘ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติ อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นไปอย่างรอบด้านและบรรลุวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมของ ประชาชนอย่างแท้จริง และเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนสิทธิจัดการ บำรุงรักษา และอนุรักษ์พันธุ์พืชวิถีชีวิต ตามวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของชาวกะเหรี่ยง จึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๓ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงวัฒนธรรม เพื่อดำเนินการ ตามหน้าที่และอำนาจต่อไป

๔. มติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในคราวประชุม ด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๓๒/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๖ จึงมีมติว่า การกำหนดพื้นที่เตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติแม่เงาและอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไทของผู้ถูกร้อง ทั้งสามไม่มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ให้มีข้อเสนอแนะ มาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ต่อผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๓ กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงวัฒนธรรม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) ประกอบมาตรา ๔๒ เพื่อดำเนินการ ดังนี้

๔.๑ ให้ผู้ถูกร้องที่ ๑ นำแผนที่พื้นที่เตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติแม่เงา ซึ่งกันพื้นที่ อยู่อาศัย ที่ทำกินของประชาชน ไร่มุขเวียน พื้นที่ทางจิตวิญญาณ ป่าใช้สอย รวมถึงสถานที่ที่ประชาชนใช้ ประโยชน์ร่วมกัน ให้ผู้นำชุมชนนำไปตรวจสอบการทับซ้อนร่วมกับประชาชนในพื้นที่ก่อนการรับฟัง ความคิดเห็นของประชาชน

๔.๒ ให้ผู้ถูกร้องที่ ๑ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในรูปแบบเดียวกันกับผู้ถูกร้องที่ ๒ ในทุกหมู่บ้านที่เกี่ยวข้อง โดยมีผู้ใหญ่บ้านและลูกบ้านทุกคนเข้าร่วม จากนั้นจึงจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นในระดับตำบลในทุกตำบลที่เกี่ยวข้อง โดยมีผู้บริหารท้องถิ่น

/ผู้นำชุมชน...

ผู้นำชุมชนและประชาชนเข้าร่วม และระดับอำเภอในทุกอำเภอที่เกี่ยวข้อง โดยมีนายอำเภอ ฝ่ายปกครอง ท้องที่ ตัวแทนประชาชน สื่อมวลชนท้องถิ่น และนักวิชาการเข้าร่วม ตามลำดับ โดยการรับฟังความคิดเห็น ไม่ควรตั้งคำถามขึ้นนำ แต่ต้องให้ประชาชนได้เสนอความเห็น ข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ เตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติแม่เงา และข้อมูลการดูแลรักษาป่าได้อย่างอิสระ

๔.๓ ให้ผู้ถูกร้องที่ ๓ นำวิธีการจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ ตามข้อ ๔.๒ ไปใช้ในการจัดรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดพื้นที่ การขยาย และการเพิกถอนอุทยานแห่งชาติหรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุกแห่ง

๔.๔ ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงวัฒนธรรม หรือร่วมกับชุมชนบ้านแม่หลุย ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และชุมชนบ้านกลาง ตำบลบ้านดง อำเภอแม่เม้าะ จังหวัดลำปาง เกี่ยวกับการประกาศเขตวัฒนธรรมพิเศษ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓ เรื่อง แนวนโยบายและหลักปฏิบัติในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกระเหรี่ยง ในพื้นที่ ไทรโยค เวียง พื้นที่ทางจิตวิญญาณ รวมถึงสถานที่ที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งชุมชนขอถอนจากการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติแม่เงาและอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์
นางปรีดา คงแป้น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี
นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์
นางสาวปิติกาญจน์ สิทธิเดช
นายวสันต์ ภัยหลีกลี้
นางสาวสุภัทรา นาคะผิว

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

